

ქ-ნ ვიქტორია მარკუზ-მეეს,
ანგარიშვალდებულების
მთავარ ოფიცერს
პროექტის დამოუკიდებელი
ანგარიშვალდებულების
მექანიზმი
ევროპის რეკონსტრუქციისა
და განვითარების ბანკი

ასლი: აუდიტის კომიტეტის
დირექტორთა საბჭო, EBRD

18 იანვარი, 2022

ქალბატონო მარკუზ-მეეს,

დიდ მადლობას მოგახსენებთ შუახვევის პროექტზე IPAM შესაბამისობის მიმოხილვის ანგარიშის (CRR) გაზიარებისა და მართვის სამოქმედო გეგმის (MAP) სამუშაო ვერსიაზე კომენტარის გაკეთების შესაძლებლობისთვის. უპირველეს ყოვლისა, როგორც მოსარჩელები, ჩვენ ვაფასებთ IPAM-ის მენეჯმენტის მხრიდან საფუძვლიან მიმოხილვას და მნიშვნელოვან დასკვნებსა და რეკომენდაციებს, როგორც EBRD-ის პოლიტიკისა და პრაქტიკის, ასევე პროექტის განხორციელების კუთხით. IPAM-ის ანგარიში სათანადოდ პასუხობს მოსარჩელებისა და უამრავ სხვა დაინტერესებულ მხარეს, რომლებმაც დააფიქსირეს თავიანთი საჩივრები შუახვევის პროექტის სტანდარტით დადგენილზე უფრო დაბალი ხარისხით განხორციელების შესახებ.

მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ მიუხედავად იმისა, რომ პროექტის მშენებლობის ეტაპი დასრულებულია, პროექტის ექსპლუატაცია გრძელდება და ზიანი, რაც პროექტმა მიაყენა ადგილობრივ თემებსა და გარემოს, ჯერ კიდევ არსებობს და საჭიროა გამოსასწორებელი ზომების გატარება. ამასთან დაკავშირებით, IPAM CRR რეკომენდაციებს შეუძლია და უნდა შეასრულოს მნიშვნელოვანი როლი, ერთის მხრივ, პროექტის შესაბამისობაში მოყვანაში და, მეორე მხრივ, თემებისა და გარემოსთვის ეფექტიანი საშუალებების მიწოდებაში.

მეორე, IPAM-ის დასკვნების სერიოზული ხასიათის გათვალისწინებით, ისევე როგორც მენეჯმენტის ქმედების გადაუდებელი აუცილებლობის გათვალისწინებით, რათა უზრუნველყოს შესაბამისობა და აღმოიფხვრას პროექტის წარუმატებლობები, მოსარჩელე მიიჩნევს, რომ მენეჯმენტის პასუხი განხილვაზე და მენეჯმენტის სამოქმედო გეგმის სამუშაო ვერსია გაუმართლებლად უგულებელმყოფელი და ზედაპირულია. MAP-ის სამუშაო ვერსია დემონსტრაციულად უგულვებელყოფს IPAM-ის მუშაობის მნიშვნელობას და ცდილობს თავი დააღწიოს პასუხისმგებლობას შუახვევის პროექტების ხარვეზებსა და მის მიერ გამოწვეულ მიმდინარე ზიანთან დაკავშირებით.

გთხოვთ, იხილოთ ჩვენი კომენტარები ქვემოთ. ვიმედოვნებთ, რომ ისინი სასარგებლო იქნება და იქნება გათვალისწინებული MAP-ის დასრულებისას და IPAM-ის მიერ

მომავალში მონიტორინგისას. EBRD-მა რეაგირება უნდა მოახდინოს IPAM-ის რეკომენდაციებზე გამჭვირვალე გზით, რაც პასუხობს მოსარჩელებისა და ზემოქმედების ქვეშ მყოფი თემების საჭიროებებს დამატებითი ინფორმაციის მიღების და გამოსასწორებელი ზომების კუთხით გეოლოგიურ რისკებთან, ადგილობრივ წყლის ხელმისაწვდომობასა და ბიომრავალფეროვნების დაკარგვასთან დაკავშირებით.

და ბოლოს, რაც არანაკლებ მნიშვნელოვანია, IPAM-მა უნდა გააგრძელოს MAP-ის განხორციელების მონიტორინგი, სანამ არ მიიღებს საკმარის მტკიცებულებას, რომ შუახევი ჰესის პროექტი შეესაბამება EBRD-ის სტანდარტებს (და ევროკავშირის შესაბამის სტანდარტებს) და რომ თემებისა და ბიომრავალფეროვნებითვის მიყენებული ზიანი სათანადოდ გამოსწორდება EBRD-ის, კლიენტის და ქართველი პასუხისმგებელი პირების მიერ.

პატივისცემით,

მანანა ქოჩლაძე
CEE Bankwatch Network

დათო ჭიპაშვილი
მწვანე ალტერნატივა

Bankwatch-ისა და მწვანე ალტერნატივის კომენტარები შუახევი ჰესის პროექტის შესაბამისობის მიმოხილვის EBRD-ის მენეჯმენტის სამოქმედო გეგმის სამუშაო ვერსიაზე

1. პოლიტიკის დონის რეკომენდაციები

რეკომენდაცია 4 EBRD-ის პროექტების მიერ ბიომრავალფეროვნების ნულოვანი დანაკარგის მიღწევის შესახებ

მოსარჩელე აფასებს IPAM CRR-ის დასკვნებს და 4 რეკომენდაციას EBRD-ის პროექტების მიერ ბიომრავალფეროვნების ნულოვანი დანაკარგის მიღწევის შესახებ (NNL). ჩვენ ასევე შეგვიძლია დავეთანხმოთ EBRD-ის მენეჯმენტს, რომ გარემოს დაცვის და სოციალური პოლიტიკა განვითარდა 2008 წლიდან 2014 და 2019 წლებში შესწორებების გზით. ასევე სამართლიანია მოსაზრება, რომ „EBRD-ის პრაქტიკა განახლდა“ ისეთ საკითხებთან დაკავშირებით, როგორიცაა პროექტის გავლენის სფერო და საბაზისო მონაცემების შეგროვება.

თუმცა, არსებობს განსხვავება პოლიტიკასა და პრაქტიკას შორის. 2019 წლის ახალი ESP გაუმჯობესდა, თუმცა მენეჯმენტისთვის მნიშვნელოვანი იქნებოდა IPAM-ის, მოსარჩელებისა და სხვა დაინტერესებული მხარეების დარწმუნება, რომ გაუმჯობესებული პრაქტიკა უკვე არსებობს. ამასთან დაკავშირებით, ხაზგასმით უნდა აღინიშნოს, რომ არსებობს IPAM-ის მთელი რიგი საჩივრები (მაგ. ამუსარის ოქროს მადარო, სომხეთი და დერეფნის Vc პროექტები, ბოსნია და ჰერცეგოვინა), რაც მიუთითებს EBRD-ის მონიტორინგთან დაკავშირებულ საკითხებზე, ზემოქმედების არასაკმარის შეფასებასა და ბიომრავალფეროვნების შესახებ საბაზისო მონაცემების არასაკმარის შეგროვებაზე.

ამიტომ მოსარჩელები რეკომენდაციას იძლევიან, რომ ეს ქმედება ღია დარჩეს და EBRD-ის მენეჯმენტმა უზრუნველყოს მეტი ინფორმაცია იმის შესახებ, თუ როგორ ხორციელდება ახალი პოლიტიკის დებულებები ბიომრავალფეროვნების ნულოვანი დანაკარგის მიღწევის შესახებ. თუ ეს არ გაკეთდება შუახევის პროექტის MAP-ის განხორციელების ფარგლებში, მაშინ ჩვენი შემოთავაზებაა, რომ PR 6-ის განხორციელება, საბაზისო მონაცემების შეგროვებასთან და ნულოვან დანაკარგთან დაკავშირებით, იყოს IPAM-ის კონსულტაციების საგანი.

IPAM-ს აქვს მანდატი „*მოახდინოს ინსტიტუციური სწავლების იდენტიფიცირება, რომელიც განასხვავებს საერთო გამოწვევებს, უზრუნველყოფს კონსტრუქციულ რეკომენდაციებს და ხელს უწყობს EBRD-ში უწყვეტი სწავლის კულტურას*“. ამ მანდატის შესაბამისად, ჩვენი შემოთავაზებაა, რომ IPAM-მა გააანალიზოს თავისი საქმიანობიდან მიღებული მონაცემები და მოამზადოს საკონსულტაციო ანგარიში ბიომრავალფეროვნების შესახებ, IPAM-ის ინსტიტუციური სწავლისა და საკონსულტაციო ფუნქციის შესაბამისად (პროექტის ანგარიშვალდებულების პოლიტიკა, #3.2).

2. პროექტის დონის რეკომენდაციები

PCM რეკომენდაცია 5 დაზარალებულ თემებთან ჩართულობის შესახებ

მოსარჩელები აფასებენ IPAM CRR-ის რეკომენდაციას, რომ ბანკმა უნდა იმუშაოს პროექტის კომპანიასთან „პროექტის ზემოქმედების ქვეშ მყოფი თემების საბოლოო ჩამონათვალის შედგენაზე, მათ შორის, თუ როგორ მოქმედებს პროექტი თითოეულ ასეთ თემზე“ და მიიღოს უკუკავშირი ამ თემებიდან.

MAP-ის მიხედვით, სამშენებლო სამუშაოების დასრულების გამო, ზემოქმედებების უმეტესობა შეწყდა და დაინტერესებულ მხარეთა ჩართულობის გეგმის (SEP) სხვადასხვა განახლება ასახავს მას, ამიტომ შემდგომი ქმედება არ არის შემოთავაზებული. მენეჯმენტის მტკიცებები ძალიან შორს არის რეალობისგან აჭარაში, საქართველოში, რადგან უბრალოდ არ არის სიმართლე, რომ ზემოქმედება შეწყდა სამშენებლო სამუშაოების დასრულების შემდეგ. რეგიონის ჰიდროლოგიამ შეუქცევადი ზემოქმედება განიცადა და ადგილობრივი თემები გრძნობენ შედეგს, მაგალითად, წყლის წყაროების დაკარგვას, რაც შუახევის პროექტის საგრძნობი გრძელვადიანი ზემოქმედებაა.

მართლაც, განახლებული SEP ჩამოთვლის რიგ საინფორმაციო შეხვედრებს ადგილობრივ თემებთან, რომლებიც გაიმართა 2019 წლის ოქტომბრიდან 2020 წლის იანვრამდე. თუმცა ახალი SEP არ იძლევა ინფორმაციას იმის შესახებ, თუ პროექტთან დაკავშირებული რა კონკრეტული ზემოქმედება იქნა გამოვლენილი ცალკეულ ადგილობრივი თემებისთვის, რა ინფორმაცია შეგროვდა ზემოქმედების ქვეშ მყოფი ხალხისგან და რა ძალისხმევა გამოიჩინა კომპანიამ მათ მოსაგვარებლად.

განახლებული SEP-ის მიხედვით (თავი 6: „დაინტერესებული მხარეები და კორპორაციული სოციალური პასუხისმგებლობის პროგრამები“), კომპანიის CSR პროგრამების ფარგლებში, EBRD-ის კლიენტმა უზრუნველყო „საკვები კალათები“ პროექტის ზემოქმედების ქვეშ მყოფ 140 სოციალურად დაუცველ ოჯახისათვის, როგორც ხულოს, ისე შუახევის რაიონებში, COVID-19 პანდემიის დროს, ასევე, შეიძინა - ბათუმის ახლად გახსნილი რესპუბლიკური საავადმყოფოსთვის სასუნთქი აპარატები, ხოლო სხალთის ამბულატორიისთვის პირველადი ჯანდაცვის აღჭურვილობა (სახის ნიღბები, ხელთათმანები, ანტისეპტიკური სითხეები).

დიდაჭარის სოფლის მცხოვრებლების თქმით, კომპანიასთან შეხვედრები ძირითადად საინფორმაციო ხასიათის იყო, სოფლის მოსახლეობას დაპირდნენ სოფლის შემოთავაზებების შესრულებას გზებთან, მიწებზე მისასვლელთან დაკავშირებით და ა.შ. ადგილობრივმა მოსახლეობამ გვაცნობა, რომ დღემდე კომპანიის არცერთი დაპირება არ შესრულებულა, სკოლისთვის ანტიფრიზის ყიდვის გარდა.

მახალაკიძეებმა მოსარჩელებს აცნობეს, რომ წყლისა და მეწყერის პრობლემა რჩება და მათთან შეხვედრები არ ყოფილა. SEP ახსენებს ამ სოფელში მასწავლებლებთან და მოსწავლეებთან შეხვედრას. სოფლის მცხოვრებლებმა უკვე შეადგინეს კოლექტიური წერილი აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის თავმჯდომარის მიმართ და მოითხოვეს საერთაშორისო კომისიის შექმნა, პროექტის ზემოქმედების შესაფასებლად სოფელ მახალაკიძეებზე და დასკვნის საფუძველზე სოფლის მოსახლეობის განსახლება.¹

¹ იხ. ადგილობრივი მედიის გამოხმაურება: <https://batumelebi.netgazeti.ge/news/279030/>
<https://batumelebi.netgazeti.ge/news/342469/> <https://socialjustice.org.ge/ka/products/maghalmtiani-acharis-muslimi-kalebi-natsili-ii-qoveldghiurobis-pirispir>

ამიტომ, როგორც მოსარჩელებს, ჩვენ მტკიცედ გვჯერა, რომ დაინტერესებულ მხარეებთან ჩართულობა და უსაფრთხოების რისკების, წყლის ხელმისაწვდომობისა და ადგილობრივების მიერ წარდგენილი სხვა საჩივრების შესახებ კითხვებზე პასუხი არ არის იგივე, რაც სოფლების SEP-ში ჩამოთვლა და CSR შემოწირულობების მიწოდება. ჩვენი რეკომენდაციაა, რომ EBRD-მა უზრუნველყოს, რომ კლიენტმა:

- ჩამოაყალიბოს SEP-ის ახალი გეგმა კონსულტაციებისა და ღონისძიებებისთვის კონკრეტული თემებით;
- განახორციელოს დაინტერესებული მხარეების საჭიროებების შეფასების ანალიზი და სოფლის მოსახლეობის პრობლემების ანალიზი პროექტთან დაკავშირებით;
- დაგეგმოს და განახორციელოს კონკრეტული ზომები მე-5 რეკომენდაციის შესრულების უზრუნველსაყოფად, რადგან განახლებული SEP არ იძლევა ასეთ ინფორმაციას.

PCM რეკომენდაცია 6 გეოლოგიური ტესტირების შედეგებზე საზოგადოების ხელმისაწვდომობის შესახებ მოსარჩელე დიდად აფასებს IPAM-ის CRR რეკომენდაციებს ბანკისადმი, რათა უზრუნველყოს საზოგადოების ხელმისაწვდომობა გეოლოგიური ტესტირების შედეგებზე და აღწეროს, თუ რა ქმედებები იქნა მიღებული კომპანიის მიერ მის მოსაგვარებლად. ადგილობრივი ზემოქმედების ქვეშ მყოფი მოსახლეობის მოთხოვნა გარანტიებთან დაკავშირებით მათი უსაფრთხოების, ან მაღალი რისკის შემთხვევაში, განსახლების შესახებ, გაჩნდა მშენებლობის დაწყებიდან, მაგრამ აქტუალურია შუახვევი ჰესის ექსპლუატაციის დროს და სამომავლოდ.

აღსანიშნავია, რომ შუახვევი ჰესის პროექტზე საჩივარში ხაზგასმულია კომპანიის მიერ პროექტის დიზაინისა და მშენებლობის დროს ჩატარებული ყოვლისმომცველი გეოლოგიური კვლევების არარსებობა, რამაც უკვე გამოიწვია 2017 წელს პროექტის მთავარ გვირაბებზე სერიოზული ავარიები. ადგილობრივები ამბობენ, რომ ქარხნის რეაბილიტაციის და მუშაობის განახლების შემდეგ, კაშხალში კვლავ შეინიშნება წყლის გაჟონვა და გააქტიურებული გეოლოგიური პროცესები, აგრეთვე წყაროს წყლების გაქრობა და წყლით გაჯერებული ფერდობები მიმდებარე სოფლებში.

სამწუხაროდ, მენეჯმენტი სრულად უარყოფს ანგარიშის დასკვნებს და უარს ამბობს ძირითადი შეფასებების გაზიარებაზე იმ მოსაზრებით, რომ „*პროექტის საოპერაციო ფაზის ფარგლებში აღარ განხორციელდება ქვის შემდგომი ტესტირება*“ და „*ეს ტექნიკური საკითხია*“. მისასალმებელია, რომ „*ხელმძღვანელობა წახალისებს AGL-ს, მოამზადოს ინფორმაციის არატექნიკური რეზიუმე, რომელიც შესაფერისია საჯარო გავრცელებისთვის*“.

ფაქტობრივად, ამ ინფორმაციის გასაჯაროება გადამწყვეტია, რადგან ყოვლისმომცველი გეოლოგიური მონაცემები არის მთავარი ასპექტი, რომელზე დაყრდნობითაც კლიენტმა ჩაატარა სამშენებლო სამუშაოები და უფრო მეტიც, მან უნდა უზრუნველყოს პროექტის მდგრადობა გრძელვადიან პერსპექტივაში და განიხილოს პროექტის ზემოქმედება ექსპლუატაციის ფაზაში. ადგილობრივები შიშობენ, რომ პროექტისთვის ყოვლისმომცველი გეოლოგიური კვლევების არარსებობის გამო და გეოლოგიური ტესტირების საჯაროდ გაზიარებული შედეგების არარსებობის გამო, კაშხალმა შეიძლება გამოიწვიოს რისკები ქვედა დინებაში.

უფრო მეტიც, პროექტი, ექსპლუატაციის დაწყებიდან დღემდე, ტექნიკურ სირთულეებს განიცდიდა. ამ ტექნიკური სირთულეების აშკარა მანიშნებელია ქარხნის

ელექტროენერგიის გამომუშავების ხარვეზი. კერძოდ, 2021 წლის ივნის-აგვისტოში ჰესმა გამოიმუშავა მხოლოდ 20,54 მლნ კვტ.სთ (წყალმოდენის სეზონი) და ჯერჯერობით, ელექტროსისტემის კომერციული ოპერატორის მონაცემებით, დაგეგმილი ელექტროენერგიის მხოლოდ ნახევრის (254,9 მლნ კვტ.სთ) გამომუშავება შეძლო.²

ამიტომ, ბანკმა უნდა დაიცვას IPAM-ის CRR-ის რეკომენდაციები და უზრუნველყოს სათანადო გეოლოგიური ტესტირება, კომპანიის მიერ მიღებული შეფასებებისა და ზომების გაზიარება გეოლოგიური რისკების შესამცირებლად - ქარხნისთვის და ადგილობრივი მოსახლეობისთვის. IPAM-მა უნდა აკონტროლოს, რომ ეს ნამდვილად მოხდეს და გამოქვეყნებული მონაცემები ადეკვატურად აკმაყოფილებს დაზარალებული თემების ინფორმაციის საჭიროებებს.

PCM რეკომენდაცია 7 ისტორიული მონაცემების ჰიდროლოგიური მიმოხილვის შესახებ

IPAM CRR დასკვნები დასტურდება IFC-ის შესაბამისობის მრჩეველი ომბუდსმენის (CAO) შეფასების ანგარიშით, რომელმაც შეისწავლა მიწისქვეშა წყლებზე პროექტის ზემოქმედების შესაფასებლად საჭირო საბაზისო მონაცემების ადეკვატურობა. ამ ანგარიშის თანახმად, „CAO-ს დაებადა შეკითხვები IFC-ის მიერ წყაროს წყალზე პროექტის პოტენციური ზემოქმედების მიმოხილვისა და ზედამხედველობის ადეკვატურობასა და შემოთავაზებულ შემარბილებელ ღონისძიებებზე“. ამრიგად, CAO ასკვნის, რომ მომჩივანთა მიერ წამოყენებული წყლის დეფიციტის საკითხი მოითხოვს შესაბამისობის გამოძიებას. ამასთან დაკავშირებით, მნიშვნელოვანია, აღნიშნოს, რომ შუახევის პროექტის წარუმატებლობის ამ ასპექტის შემდგომი მიმოხილვა სხვა გამსესხებლის ანგარიშვალდებულების მექანიზმის მიერ მოხდება.

EBRD აცხადებს, რომ პრევენციული და მონაწილეობითი პროცესი ადგილობრივ წყლის რესურსებთან დაკავშირებით წარმატებით იქნა გამოყენებული და დაიწყო წყაროს წყლის მონიტორინგის ვრცელი მონაწილეობითი პროგრამა 20+ სოფელში 600 მონიტორინგის ადგილით. MAP-ის მიხედვით, პროექტს მიკუთვნებული მცირე შემთხვევების გარდა, წყლის ხელმისაწვდომობასა და გამოყენებასთან დაკავშირებით პრობლემები არ ყოფილა. ამრიგად, ბანკი უარყოფს IPAM-ის CRR-ის რეკომენდაციას და არ გვთავაზობს შემდგომ ქმედებებს ამ კუთხით.

ბანკის მტკიცებები ეწინააღმდეგება თემების ქმედებებს, ისევე როგორც IFC-ის შესაბამისობის მრჩეველი ომბუდსმენის (CAO) ანგარიშის და გამსესხებლების მონიტორინგის ანგარიშის დასკვნას, რომელიც აჩვენებს, რომ 2019 წელს მიწისქვეშა წყლების მონიტორინგის გეგმის შემუშავების მიუხედავად, ფაქტობრივი მონიტორინგი 2020 წელს მოხდა ვიზუალურად.

სოფლის მახალაიკიძეებმა უკვე მიმართეს კოლექტიური განცხადებით აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მეთაურს, რათა შეიქმნას საერთაშორისო მიუკერძოებელი კომისია, რომელიც შეაფასებს პროექტის ზემოქმედებას სოფლის მოსახლეობის საარსებო წყაროზე, მათ შორის წყაროს წყლებზე და დასკვნებიდან გამომდინარე, ისინი სოფლიდან განსახლებას ითხოვენ.

ამიტომ, მოსარჩელეებს მტკიცედ სწამთ, რომ ბანკმა უნდა უზრუნველყოს, რომ კლიენტმა ჩაატაროს საფუძვლიანი ჰიდროგეოლოგიური მიმოხილვა, როგორც ეს არის რეკომენდებული IPAM-ის შესაბამისობის ანგარიშით და დაადასტუროს მონაცემები

² იხ: https://esco.ge/files/data/Balance/energobalans_2021_eng.pdf

ფიზიკურ ანალიზზე დაყრდნობით, რომელიც არ შემოიფარგლება დოკუმენტების ანალიზით.

რეკომენდაცია 8 ბიომრავალფეროვნების ნულოვანი დანაკარგი (NNL).

მოსარჩელები მიესალმებიან IPAM-ის რეკომენდაციას, რომ EBRD-მა „უნდა დაადგინოს პროტოკოლი ბიომრავალფეროვნების სისტემატური მონიტორინგისა და ანგარიშგებისთვის, [...] რომელიც საშუალებას აძლევს AGL-ს, ბანკს და სხვა დაინტერესებულ მხარეებს, განსაზღვრონ პროექტის ყველა ფაზაში, აღწევს თუ არა პროექტი ბიომრავალფეროვნების ნულოვან დანაკარგს“.

მენეჯმენტი პასუხობს, რომ ბიომრავალფეროვნების ახალი სამოქმედო გეგმა საოპერაციო ფაზისთვის (OBAP) 2021 წლიდან „ადასტურებს ბიომრავალფეროვნების ნულოვან დანაკარგს“. ამ OBAP-ის დასკვნები არ არის ზუსტი და ჩვენ ვთხოვთ მენეჯმენტს გადადგას დამატებითი ნაბიჯები, რასაც მონიტორინგს გაუწევს IPAM.

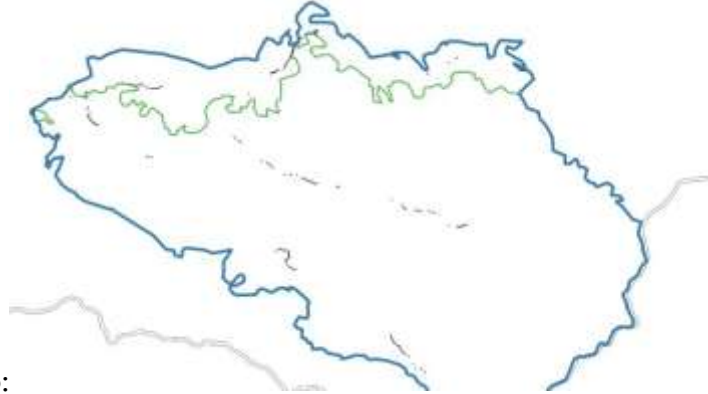
1. ბერნის კონვენციისა და ჰაბიტატების დირექტივის გათვალისწინების გარეშეც კი, OBAP აჩვენებს რამდენიმე ძალიან სერიოზულ ზემოქმედებას ბიომრავალფეროვნებაზე, რაც მიუთითებს, რომ ბიომრავალფეროვნების ნულოვანი დანაკარგის მიღწევა შეუძლებელია. ფრინველები (გვერდი 59) - შეიმჩნევა ფასკუნჯების ერთი წყვილის ბუდის გაქრობა. ეს შესაძლოა, ამ გლობალურად გადაშენების პირას მყოფი სახეობის ერთადერთი წყვილი იყო სამხრეთ-აღმოსავლეთ საქართველოში და ზემოქმედების კომპენსირება შეუძლებელია „ფასკუნჯის სულ მცირე 1 ბუდის დაცვის მხარდაჭერით ანთროპოგენური და აქტივობის განვითარებისგან შედეგებისგან“, საუკეთესო შემთხვევაში მოხდება არსებული ბუდე(ებ)ის დაცვა დაკარგული ბუდიდან ძალიან შორს, მაგრამ ვერ ანაზღაურდება გამრავლების პოპულაციის შემცირება. ამავდროულად, მონიტორინგის და ადაპტირებული მენეჯმენტის, ერთადერთი ღონისძიება, რომელსაც შეუძლია აანაზღაუროს გამრავლების პოტენციალის ფრინველების დანაკარგი, არის 100 ფრინველის ყუთი, რომელიც დამონტაჟდება საკვლევ ტერიტორიაზე 2017 წლისთვის (OBAP-ის გვერდი 73). ნულოვანი დანაკარგის გაზომვის პარამეტრი არის ბუდეების ყუთების პროცენტი, რომლებშიც იზრდებიან გამოჩეკილი ბარტყები და ის საერთოდ არ აფასებს მოზუდარი ფრინველების კონსერვაციის სტატუსს. ჩვენ ვთხოვთ მენეჯმენტს გამოიკვლიოს და გაგვიზიაროს, თუ როგორ იქნა მიღწეული ბიომრავალფეროვნების ნულოვანი დანაკარგი, როდესაც ზემოქმედება ხდება გადაშენების პირას მყოფ სახეობებზე და კომპენსაცია არის ჩვეულებრივი ფრინველებისთვის. IPAM-მა უნდა გააგრძელოს საკითხის მონიტორინგი.
2. წყლის ჰაბიტატებთან დაკავშირებით (გვერდი 46-47) ნათლად ჩანს, რომ მათგან 39.1 ჰექტარი დაიკარგება წყალსაცავებით დატბორვის გამო, ჰიდროკრეფის, მდინარის დინების მიმართულების ზემოქმედების ან მდინარეში წყლის მხოლოდ 10%-ის დატოვების ხსენების გარეშე. შესაბამისად, 2014-2019 წლებში თევზის მონიტორინგმა აჩვენა მდ. აჭარისწყლის თევზის სიმრავლის კლება დიდაჭარის წყალსაცავის მდინარის დინების მიმართულებით და გაუჩინარება სამი ენდემური სახეობის თევზისა დინების საწინააღმდეგოდ (დიდაჭარის კაშხალზე არ არის თევზების გასასვლელი). Balkani Wildlife Society-ის მოხსენების თანახმად, რაც ციტირებულია მოსარჩელების მიერ, OBAP აღიარებს, რომ NNL-ის მიღწევა შეუძლებელია: „ძალიან რთულია და, შესაბამისად, შეუძლებელია ბუნებრივი წყლის ჰაბიტატების თავდაპირველ პირობებში აღდგენა

ბიომრავალფეროვნების კომპენსაციის გზით“. უფრო მეტიც, ზოგიერთმა შემოთავაზებულმა ღონისძიებამ შეიძლება გამოიწვიოს ბიომრავალფეროვნების დამატებითი დაკარგვა. მაგალითად, მურა კალმახისა და სხვა სახეობების აღსადგენად. აჭარისწყალში მცხოვრები თევზიდან საქართველოში არ არის აღდგენილი მასალა და არ მომხდარა ადგილობრივი თევზის დნმ-ის შესწავლა, ამიტომ შემოტანილი თევზი დიდი ალბათობით ადგილობრივი პოპულაციების გენეტიკურ დაბინძურებას გამოიწვევს. ყავისფერი კალმახი რეგიონში შეიძლება იყოს *Salmo trutta*-სგან განსხვავებული სახეობა. ჩვენ დაბეჯითებით ვთხოვთ მენეჯმენტს ითანამშრომლოს კლიენტთან, რათა გაკეთდეს თევზის გადასასვლელი ყველა კაშხალსა და დამბაზე და გაიზარდოს კაშხლებიდან მინიმალური ეკოლოგიური ნაკადი USAID-ის მხარდაჭერილი სახელმძღვანელოს შესაბამისად „მდინარისა და ნაკადის ეკოლოგიური ნაკადების შეფასების მეთოდოლოგია. საქართველო“ შემუშავებული საერთაშორისო ექსპერტთა ჯგუფის მიერ წყლის ჩარჩო დირექტივების მხარდასაჭერად 2017 წელს, როგორც პირველი ნაბიჯი წყლის ჰაბიტატების დაკარგვისა და თევზებზე ზემოქმედების შესამცირებლად. ჩვენ ასევე დაჟინებით ვითხოვთ მდინარე აჭარისწყალში ყველა სახეობის თევზის დნმ-ის ანალიზს, განსაკუთრებით იმ შემთხვევაში, თუ იგეგმება განახლება. IPAM-მა უნდა გააგრძელოს საკითხის მონიტორინგი.

3. OBAP აჩვენებს ბერნის კონვენციის პროცედურების არასწორ აღქმას გოდერძის ზურმუხტის შემოთავაზებული უბნის გაუთვალისწინებლობის შედეგად. ადგილზე მდებარეობს ჩირუხისწყლის კაშხალი და წყალსაცავი, სხალთის კაშხალი და წყალსაცავი და გვირაბების უმეტესობა. OBAP-ის 14-15 გვერდებზე სწორად წერია, რომ ტერიტორია შემოთავაზებული იყო 2014 წელს, მაგრამ შემდეგ არასწორად დაასკვნეს, რომ, რადგან ის არ არის ჩამოთვლილი, როგორც ოფიციალურად ნომინირებული ადგილი, არ უნდა განიხილებოდეს. ბერნის კონვენციის მუდმივმოქმედი კომიტეტის რეკომენდაცია No157 (2011) ნათლად წერს, რომ ხელშემკვრელმა მხარეებმა „უნდა მიიღონ აუცილებელი დაცვისა და კონსერვაციის ზომები კანდიდატი ზურმუხტის ქსელის უბნების ეკოლოგიური მახასიათებლების შესანარჩუნებლად“ და „უზრუნველყონ, რომ, თუ და სადაც ეს შესაფერისია, ზომები მოიცავდეს ადმინისტრაციულ, მენეჯმენტის ან განვითარების გეგმებს, რომლებიც შეესაბამება ეკოლოგიურ მოთხოვნებს ზურმუხტის ქსელის შემოთავაზებულ უბნებში არსებული სახეობებისა და ჰაბიტატების გრძელვადიანი გადარჩენისთვის, კერძოდ, ბერნის კონვენციის No4 (1996) რეზოლუციებში. და No6 (1998) ან მითითებულია 16 (1989) რეკომენდაციით“. უფრო მეტიც, ხელშემკვრელმა მხარეებმა უნდა „დაასახელონ ზურმუხტის ქსელის კანდიდატ ადგილებად ყველა შემოთავაზებული ადგილი, რომელიც შეფასდა ბიო-გეოგრაფიულ დონეზე და დადასტურდა, რომ აკმაყოფილებს I დანართში განსაზღვრულ კრიტერიუმებს“. ტერიტორია შეფასდა უკვე 2015 წლის ბიო-გეოგრაფიული სემინარის დროს და ისევ 2017, 2019 და 2021 წლებში. ეს ნიშნავს, რომ ზურმუხტის ადგილზე დაცული 14-ვე ბუნებრივი ჰაბიტატი (მე-4 რეზოლუციიდან) და 43 სახეობა (მე-6 რეზოლუციიდან) შეფასებული უნდა იყოს ESIA-ში და, შესაბამისად, განხორციელდეს მონიტორინგი. თუ არ არსებობს შეფასება და მონიტორინგი ყველა ამ ჰაბიტატსა და სახეობაზე ზემოქმედების შესახებ, როგორ დაასკვნეს მენეჯმენტმა, კლიენტმა და გარე ექსპერტებმა, რომ არ ყოფილა ბიომრავალფეროვნების დანაკარგი? ჩვენ ვთხოვთ მენეჯმენტს ითანამშრომლოს კლიენტთან, ქართველ პასუხისმგებელ ხელისუფლებასთან და ბერნის კონვენციასთან, რათა მონიტორინგი გაუწიოს ყველა საჭირო ზომას 43-ვე სახეობის და 14 ჰაბიტატის გრძელვადიანი

გადარჩენის უზრუნველსაყოფად და არა მხოლოდ ე.წ. კრიტიკული ჰაბიტატის ტრიგერი სახეობების. IPAM-მა უნდა გააგრძელოს საკითხის მონიტორინგი.

4. არ არსებობს ახსნა, თუ რატომ შეიცვალა გოდერძის ზურმუხტის უბნის საზღვრები ბოლო 2 წლის განმავლობაში (შუახვევის პროექტის ფუნქციონირების დაწყებიდან), რათა გამოირიცხოს შუახვევის ელექტროსადგური, დიდაჭარის კაშხალი, დიდაჭარა-შუახვევის გვირაბის ნაწილი, ასევე მთავარი მდ. საიტზე -

აჭარისწყალი:

გოდერძის ზურმუხტის უბნის საზღვრების რუკა შემოთავაზებული 2014 წელს (ლურჯი ხაზი) და შეცვლილი 2021 წლის სემინარამდე (მწვანე ხაზი).

გოდერძის ზურმუხტის უბნის საზღვრების რუკა 2021 წელს (ვარდისფერი) დიდაჭარის კაშხლისა და წყალსაცავის და მდინარე აჭარისწყლის გამოკლებით.

ჩვენ ვთხოვთ EBRD-ს გამოიკვლიოს და გაამჟღავნოს რატომ შეიცვალა ზურმუხტის უბნის საზღვრები საპროექტო უბნის გამორიცხვის მიზნით და არის თუ არა ეს შუახვევის პროექტის მიერ ბიომრავალფეროვნების დანაკარგზე ზემოქმედების შედეგი. IPAM-მა უნდა გააგრძელოს საკითხის მონიტორინგი.

5. ბერნის კონვენციის №2016/9 საჩივართან დაკავშირებით: შესაძლო საფრთხე „სვანეთი 1“-ის კანდიდატ ზურმუხტის ობიექტზე (GE0000012) ნენსკრა ჰიდროელექტროსადგურის განვითარებისგან, 2020 წლის 11 მაისის წერილით, კონვენციის სამდივნომ „შეამჩნია, რომ 12 ზურმუხტის ტერიტორია [გოდერძის ჩათვლით] ხელისუფლებამ ამოიღო კანდიდატი ადგილების სიიდან 39-ე მუდმივმოქმედი კომიტეტის დროს, მიუხედავად ხელისუფლების

დარწმუნებისა, რომ ამ უბნებზე კვლევები წლის ბოლომდე დასრულდებოდა. უფრო მეტიც, მტკნარი წყლის ჰაბიტატის ადგილები აკლდა, მაგრამ ასევე დაგეგმილი იყო წლის ბოლომდე რუკაზე დაფიქსირება. მან ასევე აღნიშნა მომჩივანის შემოთავაზებული ზურმუხტის ქსელის უბნების შემცირებული მასშტაბისა და მოცულობის შესახებ, რომელიც გამოირიცხავს ტერიტორიებს, სადაც იგეგმება ჰიდროელექტროსადგურების მშენებლობა, დიდი მდინარეების დაცვის ნაკლებობა და ჰიდროენერგეტიკის განვითარების სტრატეგიული დაგეგმვის ნაკლებობა. საქართველო“. OBAP-ში საერთოდ არ არის ნახსენები ბერნის კონვენციის ამ საქმის მასალები, ჰიდროენერგეტიკის განვითარების სტრატეგიული დაგეგმვა და დიდი მდინარეების დაცულობის ნაკლებობა საქართველოში. ჩვენ დაჟინებით მოვითხოვთ მენეჯმენტს ითანამშრომლოს საქართველოს მთავრობასთან და უზრუნველყოს, რომ ის ასრულებდეს ბერნის კონვენციით ნაკისრ ვალდებულებებს ჰიდროენერგეტიკული განვითარებისას მდინარეების დაცვასთან დაკავშირებით. IPAM-მა უნდა გააგრძელოს საკითხის მონიტორინგი.

6. OBAP არ ითვალისწინებს EBRD-ის ვალდებულებებს მის გარემოს დაცვის და სოციალური პოლიტიკის დოკუმენტში ევროპული მეორადი კანონმდებლობის - ევროკავშირის დირექტივებისა და ევროპის იუსტიციის სასამართლოს (ECJ) გადაწყვეტილებების დანერგვის შესახებ. კერძოდ, პროექტი მუდმივად არღვევს ევროკავშირის ჰაბიტატების დირექტივას, რომელიც ბერნის კონვენციას ევროკავშირის მეორად კანონმდებლობაში გადააქვს. ამ შემთხვევაში, აუცილებელია, ჰაბიტატების დირექტივის და მასთან დაკავშირებული ECJ-ის გადაწყვეტილებების მოთხოვნების გამოყენება შემოთავაზებული გოდერძის ზურმუხტის უბნის დაცვის შესახებ და ეს ტერიტორია უნდა განიხილებოდეს როგორც შემოთავაზებული NATURA 2000 უბანი. ჰაბიტატების დირექტივის 6.2 მუხლის მკაცრი დაცვის რეჟიმი უნდა იქნას გამოყენებული როგორც სრულად შერჩეულ უბნებზე (ე.წ. კონსერვაციის სპეციალური ზონები - SAC), ასევე შემოთავაზებული NATURA 2000 უბნებისთვის (ე.წ. საზოგადოების მნიშვნელობის ადგილები - SCIs). ეს ადასტურებს ჩვენს განცხადებას, რომ შემოთავაზებული ზურმუხტის უბანი უნდა შეფასდეს და დაცული იყოს ისე, თითქოს ის უკვე შერჩეულია. მაგრამ დამატებით, წარმოიქმნება სხვა ვალდებულებები, რადგან ჰაბიტატების დირექტივა და მასთან დაკავშირებული ECJ გადაწყვეტილებები უფრო დახვეწილი და დეტალურია, ვიდრე ბერნის კონვენცია. მაგალითად, კომპენსაციის ღონისძიებები უნდა განხორციელდებულყო ზემოქმედების მოხდენამდე, რათა სათანადოდ შენარჩუნებულიყო ეკოლოგიური ქსელის ერთიანობა (საქმე C-239/04 კომისია პორტუგალიის წინააღმდეგ, პუნქტი 35; C-258/11, Sweetman and Others, პუნქტი 35; საქმე C-404/09 კომისია ესპანეთის წინააღმდეგ, პუნქტი 109. ჩვენ ვთხოვთ მენეჯმენტს შეაფასოს შუახვევი ჰესის პროექტში კომპენსაციის/საკომპენსაციო ღონისძიებები ჰაბიტატების დირექტივის ვალდებულებების შესაბამისად. IPAM-მა უნდა გააგრძელოს საკითხის მონიტორინგი.